

О. М. Вісвятник

кандидат наук з державного управління,
директор департаменту цивільного захисту та охорони здоров'я населення
Рівненської обласної державної адміністрації

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В РЕГУЛЮВАННІ СИСТЕМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я

Міжнародні організації відіграють важливу роль у допомозі країнам у досягненні багатьох соціально-економічних цілей, включаючи підвищення економічного процвітання, сприяння соціальному розвитку, підвищення рівня добробуту, дотримання прав людини, надання гуманітарної допомоги, захист навколишнього середовища та збереження миру. Особливе місце в цьому переліку напрямів співпраці посідає зміцнення громадського здоров'я та вдосконалення методів та підходів до функціонування системи охорони здоров'я.

В процесі аналізу досліджень сучасних авторів нами виявлено необхідність сегментації впливу міжнародних організацій на систему охорони здоров'я. В зв'язку з цим, метою представленої роботи є аналіз участі міжнародних організацій глобального управління та міжнародних організацій громадянського суспільства в регулюванні систем державного управління охороною здоров'я.

Визначено, що однією з найбільших сильних сторін міжнародних організацій є прийняття важливих поточних управлінських рішень наднаціонального масштабу, підготовка та розповсюдження набору змістовних, корисних і заснованих на фактах публікацій, які можуть допомогти країнам у формулюванні ефективної політики охорони здоров'я та правил її трансформації, то у міжнародних організації громадянського суспільства інші важливі підходи та можливості впливу на формування національних систем державного управління охороною здоров'я. Вплив міжнародних організацій громадянського суспільства на систему державного управління та, зокрема, систему охорону здоров'я є настільки різноманітним, що науковцями сформульовано нове визначення поля діяльності – «глобальне громадянське суспільство».

Доведено, що значна кількість сфер, що споріднені до процесів формування політики охорони здоров'я знаходиться у фокусі уваги національних урядів та міжнародних організацій в усьому світі через їхню важливість і взаємозв'язок між багатьма залученими зацікавленими сторонами. Прикладами таких сфер є боротьба з пандеміями, глобальні продовольчі системи, зміна клімату, глобальні загрози здоров'ю, що пов'язані з забрудненням, міграція, інвестиції в охорону здоров'я.

Ключові слова: міжнародні організації, система, охорона здоров'я, управління, глобальне, громадянське суспільство.

Постановка проблеми. Процес державного управління охороною здоров'я відбувається в умовах, за яких світ переповнений складними, терміновими та транснаціональними проблемами, що вимагають від урядів та зацікавлених сторін узгоджених зусиль для їх ефективного та своєчасного вирішення. Міжнародні організації відіграють важливу роль у допомозі країнам у досягненні багатьох соціально-економічних цілей, включаючи підвищення економічного

процвітання, сприяння соціальному розвитку, підвищення рівня добробуту, дотримання прав людини, надання гуманітарної допомоги, захист навколишнього середовища та збереження миру. Особливе місце в цьому переліку напрямів співпраці посідає зміцнення громадського здоров'я та вдосконалення методів та підходів до функціонування системи охорони здоров'я.

Вирішальні події ХХ-го століття, такі як дві світові війни, підкреслили важливість створен-

ня міжнародних інституцій, які можуть забезпечити платформу для діалогу між національними урядами. Наприклад, ООН, Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Світова організація торгівлі та інші установи зробили величезний внесок у посилення економічної та фінансової стабільності, запобігання або вирішення конфліктів і досягнення безпрецедентного рівня процвітання для глобальних та національних спільнот, збереження здоров'я на планеті та в окремих її регіонах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми співпраці міжнародних організацій досліджували відомі вітчизняні фахівці в сфері державного управління. Серед таких авторів слід визначити Вовк С. М. [1], Співака М. В. [2], Зиму І. Я. [3], Сазонець О. М. [4], Баб'як О. В. [5], Сазонця І. Л. [6]. В своїх працях ці автори обґрунтували участь міжнародних організацій в системних трансформаціях системи охорони здоров'я в Україні, участь міжнародних організацій в формуванні політики охорони здоров'я в Україні, механізмів та методів співпраці міжнародних організацій з національними урядами та ін.

Мета дослідження. В процесі аналізу досліджень сучасних авторів нами виявлено необхідність сегментації впливу міжнародних організацій на систему охорони здоров'я. В зв'язку з цим, метою представленої роботи є аналіз участі міжнародних організацій глобального управління та міжнародних організацій громадянського суспільства в регулюванні систем державного управління охороною здоров'я.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні національна соціальна політика не може бути відокремлена від глобального контексту. Соціальна політика країн має елементи глобальної соціальної політики, що прийнята та координується глобальними інституціями.

Глобальні інституції – це створені міжнародні організації на основі впорядкування моделі світу. Інституції – це встановлені моделі соціальних відносин, які спрямовують і формувати діяльність своїх членів. У них є правила та положення для досягнення своїх цілей. Інститути можуть бути як обмеженням, так і владою. Можна визначити інституції як «визнані практики, що формують легко ідентифіковані ролі в поєднанні зі збірками правил або конвенцій регулюючи відносини між сторонами, які виконують ці ролі.

Інституції також можна розглядати як задоволення потреб і забезпечення рішення проблем.

Інституції, які ми маємо на увазі, це глобальні інституції, простір яких виходить за національні кордони. Їх також називають міжнародними організаціями. Слід зазначити, що Європейський Союз (ЄС) не є глобальною установою, це лише регіональна установа. Хоча ЄС – це міжнародна організація, така ж, як ООН, але вони обидві відрізняються з точки зору членства та повноважень. Важливо розрізняти глобальні інститути або міжнародні організації на основі рівня їхнього управління. Доцільно виокремити міжнародні урядові організації (МУО) і Міжнародні неурядові громадські організації (МНГО).

Міжнародні урядові організації включають Світовий банк, ООН Програма розвитку (ПРООН), Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світову організацію торгівлі (СОТ), Організацію економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Міжнародну організацію праці (МОП), Всесвітню організацію охорони здоров'я (ВООЗ), Об'єднану Організацію ООН з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО), Дитячий надзвичайний фонд ООН (ЮНІСЕФ) та ін.

До міжнародних неурядових громадських організацій належать OXFAM, World Social Forum, Всесвітній економічний форум, Всесвітній водний форум, Міжнародна конфедерація вільних профспілок, Міжнародна федерація планованого батьківства, Міжнародна асоціація фармацевтичної промисловості та інші численні міжнародні організації медичної сфери, що створені за професійною, галузевою та проблемною ознакою.

Однак часто організації громадянського суспільства не мають навичок та інструментів, необхідних для залучення інших зацікавлених сторін до процесу фінансування та управління охороною здоров'я. тому є доцільним провести аналіз інструментів, доступних організаціям громадянського суспільства у секторі охорони здоров'я, з особливим акцентом на соціальну підзвітність, інструментів для отримання доступу до інформації, мобілізації колективних дій та адвокації і підтримки охорони здоров'я, профілактики та реабілітації. Короткий історичний проміжок часу впродовж якого проводять свою діяльність організації громадянського суспільства доводить ефективність залучення громадянського суспільства до вирішення проблем в системі охорони здоров'я. Важливим є використання інструментів соціальної підзвітності в сфері корпоративної соціальної відповідальності, соціального партнерства дер-

жави та бізнесу, в якому неурядові громадські організації є посередниками та учасниками. Така співпраця призводить до покращення надання медичних послуг, розробки комплексних програм, які передбачають використання механізмів та інструментів залучення як громадянського суспільства, так і органів державного управління та місцевого самоврядування до процесу вдосконалення системи державного управління охороною здоров'я. Коротка характеристика діяльності міжнародних наднаціональних організацій глобального управління та міжнародних неурядових організацій в сфері управління трансформацією систем охорони здоров'я представлена в таблиці 1.

Якщо однією з найбільших сильних сторін міжнародних організацій є прийняття важливих поточних управлінських рішень наднаціонального масштабу, підготовка та розповсюдження

набору змістовних, корисних і заснованих на фактах публікацій, які можуть допомогти країнам у формулюванні ефективної політики охорони здоров'я та правил її трансформації, то у міжнародних організацій громадянського суспільства інші важливі підходи та можливості впливу на формування національних систем державного управління охороною здоров'я. Вплив міжнародних організацій громадянського суспільства на систему державного управління та, зокрема, систему охорони здоров'я є настільки різноманітним, що науковцями сформульовано нове визначення поля діяльності – «глобальне громадянське суспільство».

Висновки. Значна кількість сфер, що споріднені до процесів формування політики охорони здоров'я знаходиться у фокусі уваги національних урядів та міжнародних організацій в усьому світі через їхню важливість і взаємо-

Таблиця 1

Напрями діяльності міжнародних організацій глобального управління та міжнародних організацій громадянського суспільства в сфері регулювання систем державного управління охороною здоров'я

Міжнародні організації глобального управління	Міжнародні організації громадянського суспільства
Всесвітня організація охорони здоров'я	Товариство Червоного Хреста, Лікарі без кордонів та ін.
Головна світова інституція, що координує діяльність національних урядів в сфері охорони здоров'я	Міжнародні організації, діяльність яких переважно спрямована на надання медичної допомоги
Організація Об'єднаних Націй	Професійні об'єднання лікарів WONCA, ISAPS, HRI
Головна світова інституція, що координує діяльність багатьох міжнародних організацій, які є її складовою і мають вплив на системи охорони здоров'я	Сприяють розвитку системи охорони здоров'я шляхом розповсюдження інформації про передові прийоми лікування та сертифікації
Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ)	World Wildlife Fund, Conservation International, Nature Conservancy
ЮНІСЕФ працює у 190 країнах і територіях для охоплення найуразливіших дітей та молоді, які найбільше потребують допомоги. Відкрив своє представництво в Україні у 1997 році	Організації, що сприяють створенню сприятливого для людини середовища, підтримують біорізноманіття
Міжнародна організація міграції	World Economic Forum
Опікується питаннями біженців. До її компетенції входять сфери облаштування життя біженців, що стосуються житла, харчування, забезпечення документами, санітарія та гігієна, забезпечення ліками, первинна медична допомога	Діяльність спрямована на врегулювання питань глобального розвитку, зокрема питання здоров'я та системи охорони здоров'я, розвиток біотехнологій в контексті покращання здоров'я та медичних технологій.
Міжнародна організація праці	GiveDirectly, Cure Violence Global, Greenpeace, Wild4Life, BRAC, ZanaAfrica, Mercy Corps,
Регулює норми та умови праці шляхом надання рекомендацій для урядів, створення аналітичних звітів в тому числі в питаннях безпеки виробництва, санітарії та гігієни, скорочення шкідливих умов виробництва тощо	Благодійні, гуманітарні організації, що вдосконалюють системи охорони здоров'я за рахунок подолання бідності, підвищення рівня освіченості та продовольчої безпеки
Програма розвитку ООН (ПРООН), Програма ООН з навколишнього середовища, Хартія Землі, Глобальний екологічний фонд	Міжнародні волонтерські організації
Діяльність кожної з цих організацій не обмежується суто екологічною, або соціальною діяльністю. Програми та проекти стосуються медичних аспектів життєдіяльності людини та підвищення якості її життя, хоча пріоритетним все ж такі є екологічний напрям діяльності.	Функціонують в сфері медичного волонтерства, співпрацюють з органами влади та місцевого самоврядування в лікарнях, зонах стихійних лих, зонах військових дій. Розвиваються при університетах

зв'язок між багатьма залученими зацікавленими сторонами. Прикладами таких сфер є боротьба з пандеміями, глобальні продовольчі системи, зміна клімату, глобальні загрози здоров'ю, що пов'язані з забрудненням, міграція, інвестиції в охорону здоров'я, фінансова та економічна стабільність країн, подолання бідності, регуляторні реформи охорони здоров'я, гуманітарна допомога.

Унікальні можливості міжнародних організацій пропонують урядам можливість об'єднати численні зацікавлені сторони, визнати глобальні проблеми, що викликають занепокоєння, використовувати знання та досвід, обмінюватися політичними та нормативними інструментами, досягати консенсусу в прийнятті рішень і впливати на місцях. Глобальні зусилля призвели до значних досягнень у сферах боротьби з пандеміями, миротворчості, захисті та збереженні здоров'я дітей, гендерної рівності.

Список використаної літератури:

1. Вовк С. М. Системні трансформації охорони здоров'я: монографія. Донецький державний університет управління, МОН України. Кривий Ріг : вид. Р. А. Козлов. 2017. 315 с.
2. Співак М. В. Державна політика здоров'язбереження: світовий досвід і Україна: монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Видавництво «Логос», 2016. 536 с.
3. Зима І.Я. Механізми інституційної трансформації державного управління охороною здоров'я. Рівне. 2019, 248 с.
4. Сазонець О.М., Альшаафі Мохамед Алі. Іноземний досвід управління медичними закладами в інформаційно-комунікативному середовищі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 18. С. 19–23.
5. Баб'як О.В., Сазонець І.Л. Міжнародні організації: сутність, функції та канали комунікації з національними урядами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023 р. № 12. С. 137–141.
6. Баб'як О.В., Сазонець І.Л. Аналіз сучасної архітектури співпраці міжнародних організацій з органами державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 6. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/1666/1678> (дата звернення: 22.09.2023 р.).

Vivsiannyk O. M. International global governance organizations and international civil society organizations in the regulation of state health management systems

International organizations play an important role in helping countries achieve many socio-economic goals, including increasing economic prosperity, promoting social development, improving welfare, respecting human rights, providing humanitarian aid, protecting the environment and maintaining peace. Strengthening public health and improving methods and approaches to the functioning of the health care system occupy a special place in this list of areas of cooperation.

In the process of analyzing the research of modern authors, we found the need to segment the influence of international organizations on the health care system. In this regard, the purpose of the presented work is to analyze the participation of international organizations of global governance and international organizations of civil society in the regulation of public health management systems.

It was determined that one of the greatest strengths of international organizations is the adoption of important current management decisions of a supranational scale, the preparation and distribution of a set of meaningful, useful and fact-based publications that can help countries in formulating an effective health care policy and rules for its transformation, then international civil society organizations have other important approaches and opportunities to influence the formation of national health care state management systems. The influence of international civil society organizations on the state administration system and, in particular, the health care system is so diverse that scientists have formulated a new definition of the field of activity – "global civil society".

It has been proven that a significant number of areas related to health policy-making processes are the focus of attention of national governments and international organizations worldwide due to their importance and interrelationship between the many stakeholders involved. Examples of such areas are pandemic response, global food systems, climate change, pollution-related global health threats, migration, health investments.

Key words: *international organizations, system, health care, management, global, civil society.*